

## เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

พระพุทธเจ้าสอนไว้แล้ว ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่ความคิดของใครล่ะ ถ้าความคิดของเรา คุณโลกสิ พวกเราคิดเลย พระปฏิบัติต้องมีฤทธิ์มีเดช ถ้าพระมีคุณธรรมต้องเหาะเหินเดินฟ้าได้ ต้องแสดงสิ่งนั้นได้ สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องฉานโลกีย์นะ สิ่งนั้นเอาความเร่าร้อนมาใส่รานะ เพราะอะไร คุณสิ เวลาทำจิตสงบได้ กว่าเราจะแสดงฤทธิ์แสดงเดชได้ แล้วจะแสดงอย่างนั้นเป็นไปได้

เพราะอะไร? เพราะสิ่งที่แสดงได้มันต้องใช้พลังงาน แล้วพลังงานคือพลังงานของใจนี่ ถ้าทำสมาธิมันทำงานไหม? ทำสมาธิใครทำได้ง่าย ๆ บ้าง เวลาทำให้สมาธิคงที่นี้ยากมาก เพราะอะไร? เพราะสรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง คุณพลังงานสิ เราเติมน้ำมันเต็มถังเลย เวลาเราไปกลับมาเราเติมน้ำมัน เห็นไหม เติมน้ำมันเราเติมได้ เพราะอะไร? เพราะสิ่งนี้มันเป็นวัตถุนะ

แต่ถ้าเราพยายามจะเติมสติของเรา พยายามเติมใจของเราให้มันมั่นคง มันเป็นไปได้ อย่างไร มันเป็นไปได้ยาก เพราะอะไร? เพราะสิ่งที่ว่าเราแสดงออกไปอย่างนั้นมันมีอารมณ์ความรู้สึก เวลาแสดงต่าง ๆ มันมีโลกธรรม สิ่งที่ยอมรับและไม่ยอมรับใช้ไหม สิ่งนี้ไม่ใช่ไม่มีนะ ครูบาอาจารย์เราทำได้ อยู่ในป่านี้ทำได้ ทดสอบได้

เพราะอะไร? เพราะสิ่งนี้มันทำให้อยากทดสอบ ถ้าทดสอบแล้วนี่ทดสอบเพื่อให้อะไรแล้วเอาเก็บไว้เป็นประสบการณ์ แต่ไม่ใช่เอาสิ่งนี้มาเป็นที่ยึดเหนี่ยวของใจ คุณธรรมถึงเป็นอย่างนี้ ใจธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ น้ำใจดีใสบริสุทธิ์ให้ผลกับร่างกายสิ่งที่ดี เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน นี่เรียบง่าย ความเป็นเรียบง่าย ความสงบเรียบง่ายต่าง ๆ นี่ก็คือคุณธรรม แต่โลกไม่มองตรงนั้นไง โลกมองแต่แสง สี เสียง มองสิ่งที่สนุกครึกครื้น ที่ไหนมีมหรสพสมโภชเรา จะไปที่นั่น ต้องมีการเฉลิมฉลองกัน เฉลิมฉลองนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมกับพระภิกษุใน สโมสรมันนิบาตนั้นทุกดวงใจว่าแห้ว แล้วมนุษย์เรานี้มีแต่ความทุกข์ในหัวใจ ทำไมประมาทชีวิตกันขนาดนั้น แล้วเราทำบุญกันเพื่ออะไรล่ะ?

เราก็ทำบุญเพื่ออำนาจวาสนาไป เพื่อบารมีไป สิ่งต่าง ๆ เพื่อต้นทุนของเรา นี่เรื่องของทาน เรื่องของอามิส ถ้าเป็นอามิสนี่เพราะอะไร? เพราะเราเริ่มต้น เริ่มต้นเราต้องแสวงหาของเราก่อน ถ้าเราไม่ขยับเลยเราจะไม่ได้อะไรเลยนะ เขาบอกว่าคุณธรรมนี้มันได้มาจากไหน ก็ได้มาจากเรา ประพฤติปฏิบัติ เราแสวงหาของเราละ การเคลื่อนไหวอยู่ที่นี่เป็นการส่งออกทั้งหมดเลย ต้องหยุดนิ่ง การหยุดนิ่งมันเป็นสิ่งที่ละเอียดไป

คุณ คุณความฟุ้งซ่านของเรา เวลาความคิดของเรา เราจะสงบเราทำได้อย่างไร เราต้องมีศินนะ มีสติสัมปชัญญะ ไปทำความสงบนิ่งเข้ามา พอสงบนิ่งเข้ามาจะไปติดความสงบอันนั้น พอติดความสงบอันนั้นนึกว่าอันนี้เป็นคุณธรรม ...ไม่ใช่หรือก อันนี้มันเป็นการปรับพื้นดิน ปรับพื้นที่ คุณ สติ โลกุตตรปัญญา ปัญญาเหนือโลก โลกียปัญญา ปัญญาทางโลก ปัญญาที่มันพลิกไป มันพลิกไป จากตรงไหน? พลิกไปจากจิตที่มันเป็นพื้นฐานนี้ไง จิตที่มันเป็นบริสุทธิ์ จิตที่เราไม่เป็นพื้นฐาน จิตที่เราไม่บริสุทธิ์ของเรา

คุณ สัตถ์ มันมีศีลเพื่ออะไร? สีเลนนะ สุกตัง ยันติ สีเลนนะ โภคะสัมปะทา ถ้ามีศีล เห็นไหม ศีล เพื่อความสุขของเรา ศีลเพื่อโภคทรัพย์ของเรา โภคทรัพย์มาจากไหนละ โภคทรัพย์เราไม่ใช่จ่าย ฟุ่มเฟือยไป ถ้าเราไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่ไปตามกิเลสมันเหลือใช้อยู่แล้ว โลกนี้คุณภาพของชีวิต ต้องมีการพักผ่อน ต้องมีการอะไร การพักผ่อน พักผ่อนที่ไหน? การพักผ่อนเราก็จะไปใช้จ่ายเงินทอง

แต่การพักผ่อนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม พระ ๑,๒๕๐ องค์เป็นพระอรหันต์ทั้งหมดเลย เวลาไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่งสมาธิอยู่เฉย ๆ มีความสงบไป สุขเกิดจากใจ “ความสุขเท่ากับความสงบนี้ไม่มี” แล้วเราไปแสวงหากันสิ่งที่ว่าการพักผ่อนของโลกนี้มันเป็นการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไปอีก ถ้าคิดการสิ่งใดขึ้นมาเป็นการฟุ่มเฟือยกับชีวิต ฟุ่มเฟือยกับพลังงาน ฟุ่มเฟือยกับความเป็นไปของเรา

สีเลนนะ สุกตัง ยันติ ถ้าจิตมันสงบขึ้นมา สีเลนนะ โภคะสัมปะทา โภคทรัพย์มันจะเกิดมหาศาลเลย เกิดจากเราไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยนี้ ถ้าเราแสวงหามาขนาดไหน ไม่ใช่ฟุ่มเฟือยเพราะอะไร? เพราะปัจจัยเครื่องอาศัยนะ ชีวิตเรานี้แค่ปัจจัย ๔ เราอาศัยได้แล้ว แต่ที่นี้เราไปเอาสิ่งที่เกินความจำเป็นกับชีวิตใช้ไหม เราก็เป็นขี้ขี้มัน แล้วเราก็แสวงหามาเพื่อมันนะ เพื่อมันเพื่อจะอาศัยเรา

เราอาศัยเขาเพื่อมีความสุขขึ้นมาว่าสิ่งนั้นเป็นความสุข ๆ เห็นไหม ที่เรามีการพักผ่อน ๆ นะ ความสุขเท่ากับความสงบไม่มี ถ้าจิตมันมีความสุขของมัน จิตมันมีคุณธรรมของมันนะ มันจะมีความสุขของมัน โภคทรัพย์ประเสริฐขึ้นมา นี่เป็นเรื่องของโลก ๆ เลย

แต่เป็นเรื่องของคุณธรรมละ ถ้าจิตมันสงบขึ้นมามันเกิดปัญญา โลกุตตรปัญญา ปัญญา มันใคร่ครวญเสร็จแล้วนะ มันอิมพอใจ ถ้าอิมพอนะ คุณิ เรานี้ละ เราอิม เรามีความสุขของเรา สิ่งที่ไม่ใช่สมบัติของเรา มันจะเป็นของเราไหม เราอยู่ในบ้านของเราโดยที่ว่ามีเครื่องใช้ไม้สอยทุกอย่างพร้อมทั้งหมดเลย แล้วเราเก็บไว้เรียบร้อยหมดแล้วนี่ คนอื่นจะเอามาเพิ่มให้เรา มันเป็นการทำให้เราเก็บใหม่ ทั้ง ๆ ที่เป็นของที่มีคุณค่านะ แต่เราไม่มีที่จะเก็บ

เพราะอะไร? เพราะในบ้านเรานี้ในลิ้นชัก ในทุกอย่างในที่เก็บสมบัติของเรานี้เต็มไปด้วยหมดเลย ทุกอย่างพอหมดแล้ว สิ่งอื่นที่เป็นสมบัติข้างนอกมันเอามาทำไมละ เห็นไหม ถ้าคุณธรรมในหัวใจนะมันพอน่าอย่างนี้ไง ถ้ามันพอน่าอย่างนี้ สิ้นละ โภคะสัมปะทา ถ้ามันเป็นโภคทรัพย์ข้างนอกเราเป็นปุถุชน เราก็แสวงหาสิ่งนั้น เพราะเราเก็บไว้ใช้สอย

แต่ถ้าเป็นคุณธรรมในหัวใจ ถ้าจิตมันอิมพอแล้วสิ่งใด ๆ ทุกอย่างมันเป็นของเกินทั้งหมด มันเป็นของเป็นภาระทั้งหมด ไม่มีใครต้องการสิ่งนั้นให้เป็นภาระ ภาระการกระทำของเรา ภาระในชีวิตนี้ก็เป็นการมหาศาลแล้ว เห็นไหม เราเกิดมาทำอะไรพาเกิด? อวิชาพาเกิดนะ อวิชาคือความไม่รู้ของจิตมันพาเกิด เกิดมาแล้วเกิดมาในชีวิตนี้เราก็มีศรีสุขของเรา อันนี้มันเป็นเรื่องของดำรงชีวิตนะ

ถ้าเราสร้างอำนาจาสนามา เรามีบารมีมา เราทำอะไรประสบความสำเร็จ อันนี้มันเป็นสมบัติของเรา เราสร้างสมบัติมาเราถึงได้เกิดมาในสถานะอย่างนี้ ทำประกอบสิ่งใดมีความรุ่มเย็นเป็นสุข เห็นไหม คนเราอยู่ในชนชั้นเดียวกัน ในความเสมอกัน เราประกอบสัมมาอาชีพะเหมือนกัน รับเงินรับทองเท่ากัน ทำไมบางคนเดือดร้อน ทำไมบางคนมีความสุขละ เพราะอะไร? เพราะใจเขาไม่พอใจ เพราะกิเลสเขากองใหญ่กว่าเราใจ

แต่ถ้าเราสร้างบุญญาธิการมา เรามีบารมีมา ใจมันอิมพอของมัน ใจมันมีความสุขอยู่แล้ว คุณิ ในปัจจุบันนี้ถ้าหัวใจเรารุ่มเย็น ได้อะไรมาสิ่งนั้นก็โยชน์กับเรา ถ้าใจเราร้อน ในใจเราร้อนมหาศาลเลย เราได้สมบัติขนาดไหนมามันไม่พอ มันถมไม่เต็ม นี่เขาเราร้อนตรงนี้ไง เราร้อนตรงนี้เพราะอะไร? เพราะเขาไม่ได้สร้างบุญญาธิการมา เขาไม่ได้ถมใจเขามาให้เสมอ

ถ้าใจให้มันเสมอมา นี่คืออำนาจวาสนาที่เราสร้างบุญกุศลกันอยู่นี้ ที่เราทำบุญ ๆ กันอยู่ นี่ก็เพื่ออะไร? เพราะเป็นอามิสทาน อามิสเห็นใหม่ ถม...ถมทะเล ถมค้นหาความทะยานอยาก แล้วถ้าถมค้นหาความทะยานอยาก เราเข้าใจนี้เราได้สละออกไป เรามีความรุ่มเย็นเป็นสุขของเรา สิ่งนี้เป็นประโยชน์กับเรา

แล้วถ้ามันปรับใจขึ้นมา ถ้ามันจะเกิดคุณธรรมขึ้นในหัวใจ มันต้องใช้ปัญญาของเขา ต้องมีกิจจญาณ กิจจญาณคือการก้าวเดินออกไปจากใจ ใจมันจะมีพัฒนาการของมัน ถ้ามีพัฒนาการ คำว่า “พัฒนาการ” พัฒนาการจะเป็นเองหรือ เหมือนต้นไม้หรือ ต้นไม้พอปลูกแล้วมันจะโตของมัน เราลืมน้ำขึ้นไป มันก็ได้ น้ำจากธรรมชาติ ได้ น้ำจากดิน มันก็โตขึ้นมาของมันได้

แต่พัฒนาการของจิตนะถ้าไม่มีปัญญาโลกุตตรปัญญาไปใคร่ครวญมัน มันพัฒนาการของมัน มันเป็นอนิจจัง การพัฒนาการของธรรมชาติ การพัฒนาการของจิตนี้ อย่างความสงบของใจ มันก็เสื่อมไปเป็นธรรมดา สรรพสิ่งโลกนี้มันเป็นอนิจจังทั้งหมด ความเป็นอนิจจังมันก็เคลื่อนไหวไป มันจะเกิดเป็นหลักการไม่ได้ มันจะเกิดพัฒนาการเป็นสิ่งที่ว่าอุปสรรค คือสิ่งที่ไม่แปรไปในธรรมชาติไม่ได้

ความคิดความเจริญของใจมันอยู่ในกฎของธรรมชาติ คือมันหมุนเป็นอนิจจังไป เวียนไปในวัฏฏะ นี้โลกียปัญญา ปัญญาอย่างนี้เป็นอามิส สิ่งที่เป็นอามิสมันเวียนไป เราถึงต้องทำให้มันอึดเต็มของมัน ให้มันมีจุดยืนของมัน แล้วจุดยืนของเขาแล้วนี่เราถึงย้อนกลับมีครูบาอาจารย์คอยชี้ นำให้ออกวิปัสสนา วิปัสสนามันจะเกิดโลกุตตรปัญญาไปใคร่ครวญในหัวใจ

สิ่งต่าง ๆ นี่ถ้าถึงที่สุดในการวิปัสสนาไประหว่างก้าวเดินนี่จะเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตา ความเป็นไป สัพเพ ธมมา อนตตา สภาวะธรรมเป็นอนัตตา คุณิ แสงแดดเป็นอนัตตาไหม? แสงแดดมันนะเรามีแสงโซลาร์เซลล์ไปเก็บแสงแดดไว้ใช้ สิ่งที่เป็นอนัตตาคือธรรมชาติมันแปรปรวนตลอดอย่างนี้ เราไปเอาธรรมชาตินั้นมาใช้ประโยชน์อีกชั้นหนึ่ง

นี่ก็เหมือนกัน ความแปรปรวนของจิตมันมีโดยธรรมชาติ แต่เราไม่มีปัญญาเข้าไปใคร่ครวญมัน ปัญญาของเรามันไม่มี พอมันไม่มีเราก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เราไม่มีแสงโซลาร์เซลล์ เราไม่สามารถเก็บแสงไว้ใช้ประโยชน์ แสงมันมีอยู่แล้ว ธรรมชาติมีอยู่แล้ว ชีวิตของเราก็มีอยู่แล้ว นี่สังขรณ์มันมีอยู่แล้ว อนัตตาความเป็นไปมันมีอยู่แล้ว ธรรมชาติมีอยู่แล้ว แต่เราใช้ไม่

เป็นใจ ถึงบอกธรรมะเป็นธรรมชาติ เราก็เป็นธรรมชาติโน้น เราก็ก็ลงไปกับธรรมชาติ เราก็หมุน  
ไปกับธรรมชาติใจ

แต่ถ้าปัญญาเรามันเกิดขึ้นมา เห็นใหม่ ใครไปรู้ธรรมชาติ ใครใคร่ครวญเห็นความเป็นไป  
ของกฎการเปลี่ยนแปลง เห็นการเปลี่ยนแปลงขึ้นไปแล้วมันสลดสังเวช โอ...ชีวิตเป็นอย่างนี้นะ  
แม้แต่ความคิดเราก็เชื่อไม่ได้ แม้แต่สิ่งต่าง ๆ เชื่อกันอะไรไม่ได้เลย เพราะมันเป็นอดีตอนาคตใจ  
ปัจจุบันนี้คิดอยู่ พอมันเคลื่อนไปก็เป็นอดีตอนาคตแล้ว อดีตอนาคตมันจับปวด

ถ้ามันเห็นความเป็นปัจจุบัน แล้วมันใคร่ครวญในปัจจุบัน นี่โลกุตตรธรรมมันเกิดอย่างนี้  
ถ้าโลกุตตรธรรมเกิดอย่างนี้ มันเหนือธรรมชาติใจ นี่ว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ ใจ...ธรรมะเป็น  
ธรรมชาติของเด็ก ๆ ธรรมะเด็ก ๆ นะ ถ้ารู้กฎธรรมชาติ นักวิทยาศาสตร์ พวกเรานี้มีปัญหา สิ่ง  
ปรากฏการณ์ธรรมชาติเราจะไม่ตื่นเต้นเลย เพราะเราเข้าใจกฎของมันหมดเลย เพราะเราเข้าใจ  
หมด

นี่ธรรมชาติเป็นอย่างนั้น สภาวะเป็นไป มันก็ไม่เดือดร้อน คนโบราณเขากราบภูเขา เขา  
กราบไฟกัน ฝนตกฟ้าร้องนี่คนโบราณไม่เข้าใจ สมัยโบราณ ฟาแลบต่าง ๆ ไม่เข้าใจ พอเราเข้าใจ  
กฎธรรมชาติเราเข้าใจหมด นี่ใจ ธรรมะเด็ก ๆ แล้วเข้าใจแล้วได้อะไร? เข้าใจแล้วแก้ทุกข์ได้ไหม?  
เข้าใจแล้วปลดชีวิตออกมาจากได้ไหม? เราปลดชีวิตของเราออกมาจากวิญญูะไม่ได้ เราปลดชีวิต  
ของเราออกมาจากกฎของกิเลสที่มันหมุนไปไม่ได้

แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดยอดกว่านั้นอีกนะ สุดยอดเพราะอะไร?  
เพราะมันเกิดจากใจเรา ทุกข์เกิดที่ไหน? ตัณหาความทะยานอยากเกิดที่ไหน? เกิดที่จิตทั้งหมดเลย  
เกิดจากหัวใจของเราทั้งหมดเลย เกิดจากภวสวะฐานของจิตนี้ จิตความรู้สึกลึกอันนี้มันมีความรู้สึก  
อันนี้อยู่ กิเลสมันเกิดที่นี้ มันเกิดที่นี้แล้วเราก็ไปรู้ธรรมชาติข้างนอก ธรรมชาติมันก็แปรปรวน เรา  
เห็นธรรมชาติมันแปรเปลี่ยนไปเราก็ไม่ทุกข์ ก็ไม่ทุกข์สิเพราะมันมีปัญหา ปัญญาโลกีย์ปัญญา

โลกุตตรปัญญาอยู่ไหน? โลกุตตรปัญญาที่เราใคร่ครวญของเราขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาจาก  
ไหน ถ้าจิตไม่เป็นสมาธิ จิตมันไม่เป็นธรรม วิชากร เห็นใหม่ พระไตรปิฎกขององค์สมเด็จพระ  
สัมมาสัมพุทธเจ้า ใจ! เป็นปรมัตถธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหมือนกับทฤษฎี  
เหมือนวิชาการนี้เราก็รู้หมด แต่เราไม่เคยทดสอบเลย เราไม่เคยทดลองวิทยาศาสตร์เลย เราไม่เคย  
ประสบการณ์ทดสอบว่ามันเป็นไปได้ที่เราจะทำอย่างนั้นได้ไหม ถ้าเราทำของเราขึ้นมาได้ใน

หัวใจของเรา นี่เราทำสิ่งใดก็แล้วแต่เราทำขึ้นมาได้ เราจะมีความสุขของเรามาก เราทำของเราได้มาก แล้วขั้นตอนวิธีการที่มันมีอุปสรรคต่าง ๆ เราจะรู้ไปหมดเลย

จิตก็เหมือนกัน เป็นปรมาัตถธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะพระไตรปิฎกนะ แต่ถ้าย้อนกลับมาใจเราเวลาเกิดขึ้นมานี้จะชื่อเหมือนไม่เหมือนไม่สำคัญ สำคัญว่าเรารู้จริงหรือเปล่า แล้วรู้จริงแล้วมันได้ชำระล้าง ได้ปลดถ่วงความกดดันของใจบ้างหรือเปล่า ถ้าในหัวใจมันได้ปลดถ่วงความกดดันของมัน มันจะปล่อยวางขึ้นมา จะมีความสุข “สุขอื่นใดเท่ากับความสุขไม่มี”

ความสุขจากสัมมาสมาธิคือสมณะอันหนึ่ง ความสงบของใจที่มันไม่มีอะไรแหงในหัวใจเลย ในหัวใจที่ไม่มีอะไรยุแหง ไม่มีอะไรคอยกระตุ้นให้มันแสดงตัวออกมา ความสงบที่กดไว้สมณะนี้มันกดไว้เลย ๆ คือว่าพลังของสมณะมันกดให้จิตมันสงบลง มันหันทับหญ้าไว้ แต่ปัญญาในสมาธิเป็นฐาน ถ้าปัญญาไม่มีสมาธิโดยฐาน ปัญญาที่เกิดจากข้อมูลนี้มันมีตัวตน มันมีค้นหาความทะยานอยากของเราเป็นตัวเสริม มันสะอาดบริสุทธิ์ไม่ได้ สิ่งที่เครื่องมือที่ไม่สะอาดบริสุทธิ์ที่ติดเชื้อเข้าไปผ่าตัดมันจะทำให้เชื่อนี้ขยายกว้างเข้าไปอีก

แต่ถ้าเครื่องมือที่สะอาดด้วยสัมมาสมาธิ การผ่าตัดนั้น การใคร่ครวญนั้น การเข้าไปชำระสิ่งที่ยุแหงในหัวใจนั้นมันจะเป็นโลกุตตรปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นมาจากอย่างนี้ ปัญญาที่เกิดมาจากใจนี้ สีเลนะ สุกตัง ยันติ ถ้าเรามีศีลจะมีความสุขมาก สีเลนะ โภคะสัมปะทา โภคทรัพย์! โภคทรัพย์ของโลก โภคทรัพย์จากแก้ว แหวน เงิน ทอง โภคทรัพย์ของคุณธรรมเกิดจากปัญญาโลกุตตรปัญญานี้ มันเป็นปัญญาของเรา มันเป็นปัจเจกตั้ง มันเป็นกุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา มันเป็นกุศล

กุศลเกิดจากใจ กุศลเกิดจากหัวใจ กุศลเกิดจากปัญญาภายใน ปัญญาภายในได้เข้าไปชำระล้างใจ ได้เข้าไปขุด ได้เข้าไปทำลาย ทำลายค้นหาความทะยานอยากในหัวใจของเรา มันเห็นโดยความมหัศจรรย์ ธรรมจักรมันหมุน เวลาปัญญามันหมุน จักรมันหมุนเข้าไปในหัวใจ มันจะเห็นความเป็นไปของจิต มีการเปลี่ยนแปลงของมัน มันชำระล้างของมัน เราถึงทำสร้างบุญกุศลใจ

บุญกุศลเกิดขึ้นมาเพราะอะไร? บุญกุศลเกิดเพราะว่าความศรัทธา เราศรัทธาในศาสนา ในศาสนามีแก้วสารพัดนึก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระสงฆ์ที่เป็นครูบาอาจารย์ของเรา ที่ชำระล้างในหัวใจของเรา เราถึงมีส่วนร่วม ท่านยังมีชีวิตอยู่นะ เราได้มีส่วนร่วมเพราะเราได้ถวาย

กฐิน กฐินนี้เข้าไปถ้ามีกิจกรรม 'ได้ตัด ได้เนา ได้เย็บ ได้ย้อม ย้อมแล้วได้อธิษฐานขึ้นมา นี่เราเข้าไปถึงเนื้อหาของสาระของธรรมและวินัย

ธรรมและวินัย นี่ภิกษุสงฆ์ปฏิบัติธรรมวินัย ครูบาอาจารย์ที่เป็นแก้วสารพัดนึกของเราแล้วกิจกรรมอันนี้เข้าไปมันยกเว้นเลย ยกเว้นถึงว่าอานิสงส์ของกฐินนะ มันมีบุญกุศลขึ้นมา เห็นไหม เราสร้างสมนี้ โภคทรัพย์ ๆ ใครจะรู้ไม่รู้เรื่องของเขา ความเป็นไป คนที่ฉลาดเขาจะหาสิ่งที่ดี ๆ

ดูสิ เวลาคนที่เขาไปพักผ่อนกัน ถ้าเราเป็นคน que เลือกชัยภูมิเลือกสถานที่ดี มันเป็นที่สงบ สงัด เราไปพักผ่อนจริง ๆ ถ้าคนเขาไปพักผ่อนกัน เขาไปที่ที่มหรสพต่าง ๆ เห็นไหม เสียงดัง ขึ้นมาจนแก้วหูแทบแตก เขาบอกมีความสุขของเขา มันอยู่ที่มุมมองของแต่ละบุคคล จะไปพักผ่อนที่ไหน พักผ่อนของใคร

แล้วเราพักผ่อนของเราเนี่ย เราทำคุณธรรมที่ไหน เราจะทำบุญกุศลที่ไหน แล้วเวลาปฏิบัติขึ้นมา เขาไปพักผ่อนกันข้างนอก เราก็พักผ่อนของเราในกุฏิ ในวิหาร ในโคนไม้ ในที่สงบสงัด แล้วเราก็ย้อนกลับเข้ามาในหัวใจของเรา เราชำระในหัวใจของเรา อันนี้เป็นคุณธรรมของเรา นี่ โภคทรัพย์ สีเสณะ สุกติง ยันติ สีเสณะ โภคะสัมปะทา โภคทรัพย์ภายนอก โภคทรัพย์ภายใน จะแสวงหาอย่างไร

ดูสิ ภิกษุออกบิณฑบาตเลี้ยงชีพโดยชอบ โภคทรัพย์นี้ก็เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง โภคทรัพย์ในหัวใจ หัวใจมีความร่มเย็นเป็นสุขไหม ถ้าหัวใจมีความร่มเย็นเป็นสุขนะ อยู่โคนไม้ก็สุข อยู่ที่ไหนก็สุข ถ้าหัวใจไม่สุข อยู่ที่ไหนก็ไม่สุข อยู่บนดาวฟ้า อยู่บนดาวอังคารก็ไม่สุข เพราะอะไร? เพราะหัวใจมันเร่าร้อน ดาวอังคารเราต้องมียานอวกาศไปนะ

แต่ถ้าในหัวใจมันสงบขึ้นมาจักรวาลนี้ก็สู้ใจนี้ไม่ได้หรอก ใจนี้กว้างขวางมาก เพราะวิญญู ใจนี้เคยเป็นเคยตายหมด แล้วพอเข้าไปถึงดับที่วิญญูนี้แล้วนะ จักรวาลนี้แคบเกินไป เพราะอะไร? เพราะรูปภพ อรูปภพ วิญญูมันกว้างกว่านั้นมหาศาลเลย แล้วจิตนี้มันเคยสัมผัสมาหมด อย่างเช่น เราเคยไปยุโรป เราเคยไปที่ไหน เราคิดเดี๋ยวนี้ เราก็คิดเดี๋ยวนี้หมดเลย

แต่ใจมันเคยไปมาแล้วในวิภวภูมิตะ มันไปมากกว่านั้นอีก มันไปในมิติ มันย้อนกลับอดีต  
อนาคตมันไปได้หมด แล้วพอมันว่างหมด มันชำระล้างได้หมด มันเข้าใจได้หมด คุณติ ใจดวงนี้มัน  
จะมีคุณค่าขนาดไหน นี่โศกะสัมปะทา เอวัง